

CULTELE RELIGIOASE DIN ORAȘUL VATRA DORNEI (II)

NICOLAE A. POPA¹
(1905–1983)
Vatra Dornei

The Religious Cults from the City of Vatra Dornei (II)

(Abstract)*

This article is the second part of the manuscript belonging to the teacher Nicolae A. Popa from Vatra Dornei. The text continues with the presentation of religious life in this area during the Austrian occupation and during World War I and II, until 1982, with emphasis on the founders and priests who served the Orthodox parish in Vatra Dornei. The author also inserts numerous historical data and events that occurred during the activity of these priests. The text is rich in photographs, some very old, which increases its documentary value and makes it an important research instrument for those interested.

Keywords: Bukovina, Vatra Dornei, religion, Orthodox parish, Romanian Orthodox Church.

(Rezumat)

Articolul de față este partea a doua a manuscrisului aparținând învățătorului Nicolae A. Popa din Vatra Dornei. Textul continuă cu prezentarea vieții religioase în această zonă din timpul ocupației austriece, din Primul și al Doilea Război Mondial, mergând până în anul 1982, cu accent pe ctitorii și preoții care au slujit parohiei ortodoxe din Vatra Dornei. De asemenea, autorul inserează numeroase date istorice și evenimente petrecute în timpul activității acestor preoți. Textul este bogat în fotografii, unele foarte vechi, ceea ce îi sporește valoarea documentară și îl transformă într-un instrument de lucru important pentru cei interesați.

Cuvinte-cheie: Bucovina, Vatra Dornei, religie, parohie ortodoxă, Biserica Ortodoxă Română.

¹ Nicolae A. Popa a fost învățător și director la Școala Gimnazială Nr. 2 din Vatra Dornei, în perioada 1956–1966 (vezi: <https://scoala2vatradornei.ro/despre-noi/>). Lucrarea sa, din care reproducem aici prima parte, ne-a parvenit sub forma unui manuscris (nedactilografiat, redactat în creion și păstrat în arhiva școlii menționate) prin bunăvoința doamnei Paraschiva Abutnăriței din Vatra Dornei. În prezent, documentul se află în Biblioteca Societății pentru Cultura și Literatura Română din Rădăuți. Textul este redat în întregime, cu excepția pasajelor ilizibile/deteriorate, marcate de noi cu croșete ([...]). Tot între croșete am introdus în text completări necesare în cazul unor cuvinte prescurtate sau pentru dezambiguizare. Fotografiile (alb-negru, lipite în manuscris) au fost scanate, prelucrate (unde a fost posibil) și adăugate în textul articolului, în ordinea și cu explicațiile autorului, fără a mai indica sursa (Ștefănița-Mihaela Ungureanu).

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Viața religioasă sub ocupația austriacă (1775–1918)

Orașul Vatra Dornei se prezintă astăzi ca un orașel liniștit și nimeni n-ar putea bănuși cât zăbucium au cunoscut locuitorii lui în trecut. Atmosfera veselă de azi ascunde amintiri întunecate și dureri amare, suferite în acele vremuri, mai ales din cauza relațiilor cu bistrițenii și austriecii.

Bistrițenii

Conflictele de hotar cu Cetatea Bistrița au durat 182 de ani, adică din timpul domniei lui Aron Vodă (9 martie 1593) și până la anexarea Bucovinei (1775). Bistrițenii aveau pretenții că Dorna le aparține lor, împreună cu toate teritoriile până la confluența râului Dorna cu Bistrița. În zadar au fost făcute intervențiile lui Aron Vodă, Vasile Lupu, Nacu (vornic de Câmpulung), Antonie Ruset etc., căci conflictul pentru Dorna nu a încetat decât în anul 1775, când Bucovina trece în stăpânirea Imperiului Habsburgic.

Austriecii

După anexarea Bucovinei, Imperiul Habsburgic și-a impus felul lui de guvernare timp de 143 de ani. În 1783, a înființat Domeniul Câmpulung și Fondul bisericesc. Multe dintre drepturile locuitorilor au fost desființate, iar birurile, clăcile, boierescul, cadourile, muncile la șosele și îndiguirea apelor erau aproape de nesuportat. Toate acestea au dat naștere la nemulțumiri și procese, care au durat 89 de ani. În zadar s-au făcut jalbe și deplasări la împărat, conflictul nu s-a stins decât în anul 1872, când s-a desființat acest mult urgisit Domeniu. În aceste timpuri extrem de grele, dornenii n-au cedat nimic din drepturile lor. Au suferit bătăi, surghiunuri și chiar moartea, însă n-au dat înapoi și nici nu s-au trădat între ei.

Acum, ca întotdeauna, Biserica a avut un rol important. De la înființarea schitului din Chilia, în anul 1600, și a Bisericii Domnești, tot din Chilia, în 1749, și până la anexarea Bucovinei, clerul și-a condus cu drag „turma”. Felul de organizare și conducere în aceste locașuri nu-l prea cunoaștem, căci nu avem documente, acestea fiind pierdute în timpul celor două Războaie Mondiale.

După anul 1775, Episcopia din Rădăuți își mută sediul în Cernăuți, avându-l ca episcop pe Dosoftei Herescul (1777–1789), primul episcop al Bucovinei înstrăinate. El a condus destul de bine eparhia, însă depusese jurământul pentru Austria (17 octombrie 1777).

După el urmează Daniel Vlahovici (1789–1822). Sub conducerea lui are loc înființarea parohiilor din Bucovina, în 1801. Suferind de o boală foarte grea, a venit la Vatra Dornei să se trateze, unde, însă, a încetat din viață. Rămășițele pământești au fost duse de la Vatra Dornei la Mănăstirea Dragomirna.

Următorul episcop a fost Isaia Baloșescu (1823–1831), apoi Eugen Hacman (1835–1873). Acesta a fost și primul mitropolit al Bucovinei, dar nu a fost înscăunat, deoarece a murit în 12 aprilie 1873. La îndemnul acestui episcop, care a oferit și sprijin material, s-a construit biserica din Vatra Dornei în 1863, pe dâmbul de la răsărit al Runcului.

În afară de episcopii amintiți mai sus, bisericile din Bucovina au fost conduse, în timpul ocupației austriece, de mitropoliții: Teofil Bendela (13.02.1873 – 2.08.1875); Teoctist Blajevici (27.05.1877 – 9.07.1879); Silvestru Morariu Andrievici (12.03.1880 – 18.03.1902) și Vladimir de Repta (17.10.1902 – 1.11.1924).

Fiind sub ocupație străină, preoții noștri au fost veșnic alături de poporul dornean și niciodată n-au cedat curentelor dăunătoare. În tinda bisericilor se făcea carte cu copiii, mulți dintre ei consimțind, mai târziu, să fie angajați ca învățători (de ex. preotul Dumitru Georgescu, în perioadele 1898–1901 și 1904–1905, și Orest Bendevschi, între 1897 și 1900). În afară de predarea religiei, la vremuri de nevoie ei îi ajutau pe locuitori să-și apere drepturile, să facă plângeri către stăpânire, arătând neajunsurile și comportamentul neomenos al mandatarilor Domeniului. Între aceștia, îl amintim pe Peter Strohmayr ([mandatar în perioada] 1835–1848), renumit pentru cruzimile sale.

După astfel de plângeri, deplasări și procese, dornenii obțineau unele drepturi și, pentru a vedea dacă funcționarii Domeniului le respectă, formau comitete constând din cei mai destoinici locuitori. Aceștia purtau denumirea de „vicilici”, de la cuvântul latinesc „vicil²”, adică „veșnic treaz”. Comitetele erau conduse, câteodată, și de către un preot, cum a fost Alexandru Pleșca, cam prin 1866. Din grupul condus de acesta făceau parte următorii „vicilici”: Ilie Niculiță, Toader Iacoban cu soția, Filip Țîgșa, Vasile Deac, George Carpea, Ioniță a lui Andrei Cozan, George Mitrofan, Ștefan Pralea și Ion a [lui] Sîrghie Poienar.

„Vicilicii” conduși de pr. Alexandru Pleșca (cca. 1866).

² Probabil, referire la „vigilent”. Vezi *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2016, p. 1320: „(...) Care manifestă, demonstrează vigilență. După fr. **vigilant**, lat. **vigilans**, -tis”.

Vatra Dornei în timpul Primului Război Mondial (1914–1918)

Fiind sub stăpânirea Austriei, Bucovina a participat și ea la Primul Război Mondial, între 1916 și 1918. S-au format batalioane de români, însă acestea n-au adus nici un folos puterilor centrale. Armatele austro-ungare, învinse de armatele rusești, s-au retras până la Mestecăniș, în munții din jurul Dornei, frontul stabilizându-se aici timp de un an. În timpul acesta, mulți dintre români au părăsit frontul și au trecut în Moldova.

Când România a intrat în război, în 1916, batalioanele de români formate în Bucovina au fost scoase de pe frontul din răsărit și trimise pe frontul italian. Prin acest procedeu, austriecii au dat din nou greș, căci dezertările se țineau lanț; iar cu dezertorii s-au format divizii întregi, care au contribuit mai degrabă la terminarea războiului. În urma armistițiului, cei ce au supraviețuit s-au întors la familiile lor, între aceștia aflându-se și 80 de ostași originari din Vatra Dornei.

Pentru o parte din eroii căzuți în acest măcel, în Vatra Dornei, pe Str. Eroilor, s-a înființat un cimitir.

Cimitirul eroilor (1916–1918), Vatra Dornei.

Eroii din Vatra Dornei, căzuți în Primul Război Mondial (1914–1918)

Români

Plutonieri: Sofron Mazga; Grigori Maricovschi;

Sergenți: Toader Boancheș; Arcadie a[1] [lui] Dumitru Forzoi; Nichifor Dranca a[1] [lui] Leonte; Nicolae a[1] [lui] Ion Piticariu;

Caporali: Samuilă a[1] [lui] Pavel Dranca; Simion a[1] [lui] Gheorghe Țițașă; Leon a[1] [lui] Ilie Ionescu; Teofan Maxim Mezdrea; Emanoil a[1] [lui] Mihai Morari; Lazăr a[1] [lui] Ilie Negrea;

Fruntași: Pilicarp a[1] [lui] Ion Spânu; Pavel Brad;

Soldați: Ilie Alexandrovici; Iosip a[l] [lui] Iacob Țițeșă; Toma a[l] [lui] Toader Buzilă; Ion a[l] [lui] Pintilie Boancheș; Dionisie a[l] [lui] Simion Chelsai; Doroftei a[l] [lui] Toma Chiruță; Maxim a[l] [lui] Gavril Chiruță; Grigorie a[l] [lui] Ion Cânu; Haralambie Dorofteșe; Pamfil a[l] [lui] Irimie Bendea; Maxim a[l] [lui] Sava Spănu; Spiridon a[l] [lui] Dumitru Dranca; Emilian a[l] [lui] Ion Dranca; Savu a[l] [lui] Evdochiei Forfotă; Petrea a[l] [lui] Simion Iacaban; Nicon a[l] [lui] Vasile Maștei; Gheorghe a[l] [lui] Grigorie Matei; Isidor a[l] [lui] Nicolale Morari; Savu a[l] [lui] Gavril Munteanu; Martin a[l] [lui] Gavril Mustea; Adrian a[l] [lui] Vasile Nacu; Leonte a[l] [lui] Axinte Buzilă; Miron a[l] [lui] Gavril Oanea; Constantin a[l] [lui] Ion Odachian; Gheorghe a[l] [lui] Ion Iuga Odachian; Alexandru a[l] [lui] Vasile Pinte; Ilie a[l] [lui] Vasile Pindelea; Precup Pindelea; Toader a[l] [lui] Ștefan Pindeli; Dănilă a[l] [lui] Dumitru Vleju; Calistrat a[l] [lui] Gherasim Pinte; Sava a[l] [lui] Ion Popescu; Artemie a[l] [lui] Gavril Stanca; Dumitru a[l] [lui] Gavril Vleju; Dionisie Botezat; Alexandru a[l] [lui] Pintilie Buzilă; Dionisie Brașanu; Miftodie al Siminei Chiruță; Lazăr Grigorie Chiruță; Miftodie a[l] [lui] Toader Boancheș; Safran Cozan; Filip Dorofteșe; Dumirtu a[l] [lui] Gheorghe Boancheș; Dumitru a[l] [lui] Sava Spănu; Mitrofan a[l] [lui] Gheorghe Mazga; Miron a[l] [lui] Grigorie Dranca; Valerian Dorofteșe; Alexandru Ferer; Vasile a[l] [lui] Gavril Irinari; Gherasim a[l] [lui] Vasile Matei; Savu a[l] [lui] Grigorie Morari; Gheorghe Moroșan; Samuil a[l] [lui] Petrea Mustea; Teofil a[l] [lui] Dumitru Nacu; Roman a[l] [lui] Leonte Negrea; Nicolae a[l] [lui] Gavril Oanea; Luchian a[l] [lui] Gheorghe Oanea; Spiridon a[l] [lui] Dănilă Odochian; Gavril a[l] [lui] Gheorghe Odachean; Ilarion a[l] [lui] Ion Piticariu; Luchian Pindelea; Ilisei a[l] [lui] Gavril Pindeli; Vasile Nicolae Pascu; Anton a[l] [lui] Dumitru Vleju; Gavril a[l] [lui] Maxim Popescu; Luchian a[l] [lui] Dumitru Popescu; Nichita a[l] [lui] Petre Ursu; Ion Arsenie Toierean; Iacob a[l] [lui] Simion Rusu; Ilarion a[l] [lui] Grigorie Scribeac; Vasile Șerban; Ciprian a[l] [lui] Ion Ștefănel; Grigorie a[l] [lui] Ilie Buleu; Timotei a[l] [lui] Eudochiei Urdă; Constantin a[l] [lui] Nichita Boancheș.

Evrei minoritari din Vatra Dornei (1914–1918)

Sublocotenenți: Carol Iosif Pächt; Sami Reisberg;

Stegari: Leib Klipper;

Plutonieri majori: Johann Samborschi;

Sergenți: Solomon Goth; Josef Zehner; Hermann Pistiner Engler; Benjamin Reinschein; David Pistiner Engler; Emil Bontus;

Caporali: Carol Spiegelblatt; Moses Chaier;

Soldați: Mieczeslav Iaczemski; Leon Kruk; Leon Skickuk; Johann Markievici; Teofil Mihalek; Johann Vladkovschi; Eligius Pojar; Franz Samarschi; Ludwig Skott; Abraham Beer; Nathan Weigel; Abraham Fischer; Chaim

Halpern; Samson Fessler; Spiridon Nițucă; Abraham Gotlieb Hellering; Naie Iaslovitzer; Osias Weinberg; Jacob Kletter; Hermann Reinstein; Mendel Sussmann; David Landhaus; Hermann Protasievici.

Rezumând, în timpul Primului Război Mondial, din Vatra Dornei au căzut pe frontul de luptă doi sublocotenenți, un stegar, un plutonier major, doi plutonieri, zece sergenți, opt caporali, doi fruntași și 98 de soldați; în total 124 de victime.

Monumentul Eroilor din Primul Război Mondial, ridicat în grădina de lângă Primăria Vatra Dornei de către fostul primar, Petru Forfotă.

„Presărați pe-a lor morminte...”

Cu gânduri curate ne plecăm genunchii la mormintele acestor eroi, căci glia patriei este amestecată cu sângele lor și din această glie suntem plămădiți și noi. Astfel, țara trăiește în noi, rodește prin noi și plânge în cântarea noastră, căci eroii stau veșnic la temelia ei și nu-i vom uita niciodată.

Deși sunt morți, ei trăiesc în amintirea noastră, iar faptele lor de vitejie sunt pururi vii și pilduitoare pentru fiecare dintre noi. Ei n-au murit pentru că li s-au sfârșit zilele, ci au murit apărându-ne vetrele pământești, mormintele celor dragi, patria și neamul. Ei nu cer lacrimi și bocete, ci cer doar să ne facem datoria și în viitor față de țara pe care au apărut-o și la ale cărei hotare sufletele lor stau și azi ca o strajă neînfricată. Datorită jertfei lor, ea e mai bogată, poporul mai fericit, căminele mai luminoase, deci suntem liberi și stăpâni pe destinele ei. Noi nu avem eroi de plâns. Ei sunt singurele ființe de pe pământ care trăiesc după moarte. Cei ce mor în luptă, înviază în istorie.

Între Primul și al Doilea Război Mondial, în ziua de Înălțarea Domnului era obiceiul ca la Cimitirul Eroilor să meargă elevii școlilor din localitate, pentru a-i

serba pe acești martiri. Se cânta „Imnul eroilor”, apoi un elev citea numele lor, iar altul, după fiecare pronunțare de nume, răspundea: „Mort pentru patrie!” Serbarea era foarte impresionantă, iar pe obrajii mamelor, văduvelor și copiilor se vedeau curgând lacrimile durerilor. „Imnul eroilor” se mai cântă și azi, dar numai în școli; la cimitir nu se mai merge.

Eroii din Vatra Dornei din al Doilea Război Mondial nu au fost identificați. Pe locul unde a fost biserica veche de pe Runc, a fost un cimitir cu eroii ruși, dar osemintele lor au fost deshumate și repatriate. A rămas doar un monument în locul lor, spre amintire.

În afară de eroii din Vatra Dornei, care și-au jertfit viața pentru apărarea patriei în timpul Primului Război Mondial, trecem în această lucrare și numele tuturor preoților cunoscuți din localitate, căci ei au știut să infiltreze în sufletele oamenilor numai dragoste de credință, de neam și de patrie. De asemenea, nu putem trece cu vederea nici ctitorii bisericii, care, prin bunăvoința lor, au contribuit material la întreținerea acestor locașuri. Începem întâi cu ctitorii și [continuăm], apoi, cu preoții.

Ctitorii parohiei ortodoxe românești din orașul Vatra Dornei

Nr. crt.	Numele și prenumele ctitorilor	Data donației	Felul donației
1 – 2	Petru și Teodora Ștefanel	1742	11 ¼ fălci de pământ
3	Petru Irinar	1742	
4 – 5	Ion și Nicolae Nacu	1742	
6	Ion Mivodan	2.07.1897	2 ¼ fălci de pământ
7 – 8	Iacov și Ioana Irinar	8.02.1886	60 de prăjini
9	Ion Popescu	1870	1 falcie de pământ
10	Maria Chibici	1875	9 prăjini
11	Nistor Moroșan	25.06.1880	2 fălci de pământ
12	George Todorean Burcă	19.10.1880	1 ¼ 2 fălci de pământ
13	Agapia Irinar	1880	52 de prăjini
14	Nistor Moroșan	2.06.1880	2 fălci de pământ
15 – 16	Ion și Irina Forfotă	27.0.1886	2 ½ fălci de pământ
17	Anisia Pindeli	4.06.1887	1 ¼ fălci de pământ
18	Chiruță Simion	–	46 de prăjini
19 – 20	Catrina și Procopie Cîrnu	20.08.1891	1 falcie de pământ
21 – 23	Ion Iuga, Gavril și Ana	8.08.1897	2 parcele: nr. 8723 și 8724
24	Irina Mezdrea	3.12.1897	1 1/8 falcie de pământ
25	Ștefan Buzilă	13.02.1899	1 falcie de pământ
26	Vasile Deac	24.09.1899	40 de prăjini
27 – 28	Ioana și Cosma Toierean	19.07.1900	7 parcele de pământ
29	Chifor Pindeli al lui Andrieș	28.08.1903	1 ha, 3 ari și 58 m ²
30	Agapia Vleju a lui Ion al lui Nistor	16.05.1905	50 de prăjini
31–32	Gavril și Iuliana Muteanu	ianuarie 1916	400 coroane
33	Diversi donatori	1927	14 300 lei
34 – 63	P. T. Petruc și 28 de credincioși	iulie 1939	13 700 lei pentru cumpărarea unui costum de haine preoțești

Nr. crt.	Numele și prenumele ctitorilor	Data donației	Felul donației
64	Filimon Roată	8.01.1945	30 000 lei
65	Andrei Boancheș	8.08.1946	15 000 lei
66	Miron Nichituș	1947	100 000 lei pentru diferite obiecte
67	Maria N. Popa	2.08.1949	5 000 lei pentru repararea bisericii
68 – 69	Palaghia și Aristar Sălăgean	21.05.1949	10 000 lei (costul unei icoane și al unui covor)
70	Maria Rodica Savu	1.11.1953	o icoană („Isus pe Muntele Măslinilor”)
71	Petru Sandu	1954	2 800 lei
72	Paraschiva Sandu	1954	
73	Maria Sandu	1954	
74	Nastasia Garețchi	1961	500 lei
75	Andrei Boancheș	1961	500 lei
76	Ileana Buzilă	1961	500 lei
77 – 78	Dumitru și Reveca A. Tudorei	1963	5 000 lei (două costume preoțești)
79	Iuliana Tușnea	1965	5 000 lei
80	Iustina Timiș	1965	
81	Reveca Motrescu	1965	2 000 lei
82 – 83	Ilie și Silvia Strugar	8.03.1967	2 000 lei
84	George Niverschi	martie 1967	4 000 lei
85 – 86	Ioachim și Agapia Mazga	martie 1967	2 000 lei
87 – 88	Alexandru și Teodora Slavnic	1967	–
89	Claudea Dornean	1972	2 000 lei
90	Iacob Vleju	–	1 000 lei
91 – 92	Dumitru și Nastasia Gorețchi	–	2040 lei pentru o evanghelie
93	Elena Țimpă a lui Ion	–	o evanghelie, două sfeșnice, o cădelniță etc.
94 – 95	Ion și Elena Ianovici	–	un covor mare
96 – 97	Ileana și Iacob Buzilă	–	8 175 lei în obiecte biser[icești]
98 – 99	Ion și Ecaterina Piticar	–	14 000 lei pentru un clopot
100	Matrona Mitrofan	–	10 000 lei, plus o icoană și două prosoape
101 – 102	Luchian și Maria Lupescu	–	Diferite obiecte
103	Tecla Nacu	–	- // -
104	Maria Coneac	–	- // -
105	Maria Vlasa	–	- // -
106 – 107	Vasile și Eugenia Irinar	–	- // -
108	Elena Pardău	–	- // -
109 – 110	Pavel și Floarea Vleju	–	- // -
111	Cosma Dranca	–	- // -
112	Glicheria Runcan	–	- // -
113	Petru și Maria Deac	–	perdele, fețe de masă + 1 000 lei + 3 000 lei

Preoții care au servit Biserica Ort[odoxă] Rom[ână] din Vatra Dornei

În timpul când la conducerea Episcopiei din Cernăuți se afla ca episcop Daniel Vlahovici (23 aprilie 1789 – 1 sept[embrie] 1822), în 22 oct[ombrie] 1801 au luat ființă parohiile din Bucovina, deci și din Vatra Dornei. Până la această dată, slujba religioasă se făcea în Biserica Domnească din Chilia.

Nume de preoți din această perioadă, adică până la 1801, nu întâlnim, cu excepția lui Isaia, în 1711, și a unui Constantin, ambii de la Schit. În anul 1774, sub ocupația rusească, se găsesc și numele a șase preoți din Dorna: presviter Mihai Mivovan (1774–1817), Mihăilă cel Bătrân, Simion Moroșan, Simion, Nichifor Spînu (ginerul lui Pardau) și Larion. În *Diptihul* bisericii se menționează numai presv[iterul] Mihai Mivovan; ceilalți probabil că au fost din atinențe sau prinși în liste pe când se aflau, ocazional, în Dorna, în acel timp. După anul 1801, serviciul religios a continuat să se facă tot în biserica din Chilia, până în anul 1866, când aceasta este mutată în Poiana Stampei.

În anul 1863, după cum am mai amintit, s-a construit noua biserică de pe dâmbul de răsărit al Runcului. Așadar, din anul 1863 până în 1866 au funcționat două biserici, apoi iar una singură până în anul 1884, când Biserica Domnească este restituită din Poiana Stampei și construită în Moroșeni, aceasta fiind socotită ca atinență. Serviciul divin de aici s-a făcut, prin rotație, de către preoții din Vatra Dornei până în 1956, când Moroșenii au trecut la comuna Șaru Dornei. Ca filiale, de parohia din Vatra Dornei au mai depins bisericile din Dorna Candrenilor, Poiana Stampei și Coșna până în 1843 și biserica din Rusca până în anul 1956, când a trecut la comuna Dorna Arini.

Cu această ocazie, menționăm că datele din prezenta lucrare au fost culese cu multă trudă, deoarece la parohie, din motive necunoscute, s-a pierdut cronica veche, de unde am fi putut culege date religioase destul de importante din trecutul îndepărtat.

De asemenea, menționăm că ordinea cronologică a preoților din Vatra Dornei este foarte justă, deoarece, ca prin minune, am putut afla și *Diptihul* cu numele lor, începând cu anul 1801. Alte date au fost culese din diferite manuale și lucrări, precum și din consultări cu bătrâni sau [sunt] cunoscute personal de mine.

Tabloul preoților

Presv[iter] Mihăilă Mivovan: iunie 1774 – 1817; paroh. Este primul al cărui nume ni s-a păstrat în *Diptihul* cu preoții din Vatra Dornei. El a slujit la Biserica Domnească din Chilia și, în timpul lui, au luat ființă parohiile (1801). Despre el se spune că, împreună cu vornicul Filip Iuga, a semnat un act cam neplăcut pentru localnici, impus de Domeniu, și asta a făcut-o numai [pentru] ca dornenii să aibă dreptul să-și prepare singuri băutura numită „mied”, care se folosește și azi pe la înmormântări. Diverse date: – în 17 dec[embrie] 1777³, populația Bucovinei a

³ Data oficială a depunerii jurământului este, conform istoricilor, 1/2 octombrie 1777.

depus jurământul de credință către Austria; – între 1780 și 1787 s-a construit drumul Câmpulung – Bistrița, prin Vatra Dornei. Până aici era doar o potecă de călărie; – în 18 august 1781 a fost înființat Consistoriul Episcopiei Rădăuților; – în 1784 a fost zidită vechea și prima reședință episcopală din Cernăuți, în Parcul Dominicului, astăzi dărămată; – în 12 dec[embrie] 1781, Episcopia Rădăuți, după 380 de ani de la înființare, este mutată de la Rădăuți la Cernăuți de către episcopul Dosoftei Herescul, care era subordonat Mitropoliei din Carlovitz (numai în parte); – între 1783 și 1784 a fost înființat Fondul religios greco-oriental al Bucovinei.

Presv[iter] Nicolae Piticariu: 1807–1834; paroh. Începând cu anul 1807 și până în anul 1816, a fost preot cooperator, apoi, începând cu anul 1817, până în 1843, [a activat] ca paroh la Biserica Domnească din Chilia. A fost și administrator la filiala Dorna Candrenilor. Este înmormântat la cimitirul din Chilia, în partea de răsărit a capelei (lângă altar). Diverse date: – în casa lui a decedat episcopul Daniel Vlahovici, în 1.09.1822; – în 4 octombrie 1827 a fost întemeiat Institutul de Teologie și, în 2.02.1828, Seminarul clerical, ambele din Cernăuți.

Presv[iter] Ion Țurcan: 1816–1844; paroh. De la 1816 până la 1834, a fost preot cooperator, apoi, începând cu 1834, până în 1844, paroh tot la Biserica Domnească în Chilia. Mormântul nu i se cunoaște. În timpul său, adică în 1843, Parohia Dorna Candreni s-a dezlipit de Parohia Vatra Dornei, de care a depins, iar Parohia Poiana Stampei a trecut ca filială la Dorna Candreni. Preotul Țurcan a funcționat un an și la Dorna Candreni. Diverse date: – în 1838 a luat ființă Școala de cântăreți bisericești (Școala centrală) din Cernăuți.

Presv[iter] Alexandru Chiselită: 1835–1837; cooperator. A funcționat ca pr[er] cooperator la Biserica Domnească din Chilia. Mormântul nu i se cunoaște.

Presv[iter] Gheorghe Procopovici: 1839–1841; cooperator. A funcționat ca pr[er] cooperator la Biserica Domnească din Chilia și la Dorna Candrenilor. Mormântul nu i se cunoaște.

Presv[iter] Ioan Chibici: 1842–1866; paroh. Între anii 1842 și 1844 a fost pr[er] cooperator, iar între anii 1844 și 1866 a fost pr[er] paroh. În timpul procesului pe care l-a avut cu stăpânirea austriacă, dornenii [l-]au avut ca apărător pe avocatul Ion Popovici din Brașov, însă cu domiciliul în Viena. Acesta, pentru a se încredința la fața locului de suferințele oamenilor, cauzate de mandatarii stăpânirii austriece, în 15 oct[ombrie] 1842 a sosit la Vatra Dornei. Aici, în fața unui imens popor, Popovici le-a ținut o cuvântare, îmbărbătându-i și promițându-le tot sprijinul în lupta grea pe care o purtau de atâta timp, apoi a plecat cu trăsura preotului Ioan Chibici la Dorna Candreni. Tot despre preotul Ioan Chibici se mai vorbește și într-un anuar din anul 1860, scris în limba germană, că funcționa ca preot în Dornna. Pentru că [l-]a condus pe avocatul Ioan Popovici cu trăsura la Dorna Candreni, Domeniul Câmpulung a intervenit la Consistoriu să-i aplice o pedeapsă.

Diverse date: – în 1850 începe propaganda din partea episcopului Andrei Șaguna al Ardealului și baronii Alexandru și Eudoxiu Hurmuzachi, din partea Bucovinei, pentru înființarea unei singure mitropolii ortodoxe, care să cuprindă toate episcopiile române din Ardeal, Ungaria și Bucovina. Această laudabilă inițiativă a fost zădărnicită de episcopul Eugen Hacman, pentru ca el să devină mitropolit al Bucovinei, ceea ce nu s-a întâmplat, căci a murit în Viena, în 12.04.1873. În acele

timperi au fost lupte aprige între români și rutenii sprijiniți de Austria; – în 29 sept[embrie] 1855, satul Dorna a fost denumit de stăpânirea austriacă Vatra Dornei și ridicat la rangul de târg; – în 1863, s-a construit biserica ortodoxă din Vatra Dornei, pe dâmbul de răsărit al Runcului; – în 20 august 1863, s-a pus temelia reședinței mitropolitane din Cernăuți, iar clădirea a fost terminată în 1882.

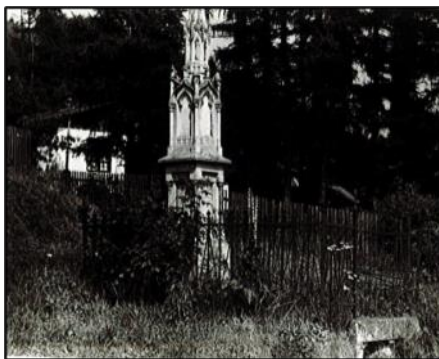
Presv[iter] Teodor Ianovici: 1853–1854; cooperator.

Presv[iter] Amfilohie Bocca: 1861–1862; cooperator. A fost mutat, la cerere, ca paroh la Câmpulung. Mormântul i se află în curtea Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” de acolo.

Presv[iter] Alexandru Pleșca: 1866–1867; cooperator. A funcționat foarte puțin la Vatra Dornei, dar a fost un bun apărător al drepturilor dornenilor, care erau mereu amenințate de mandatarii stăpânirii austriece. A făcut parte din cei zece „vicilici”. Din Vatra Dornei, a trecut la Dorna Candreni, atunci când Biserica Domnească a fost mutată la Poiana Stampei (1868).

Pr. Alexandru Pleșca (1866–1867)

Mormântul pr. Mihai Constantinovici (1819–decembrie 1876) și al soției sale Maria, n. Procopovici (1830–1920).
Crucea și cavoul se află pe Runc, iar osemintele în cimitirul Chilia.

Protopresv[iter] Mihail Constantinovici: 1867–1876; paroh. La finele anului 1867, a venit din comuna Dorna Candreni, ca paroh, în Vatra Dornei. În 26 oct[ombrie] 1876 a decedat și a fost înmormântat în curtea bisericii, pe când aceasta se afla în partea de răsărit a Runcului. În anul 1974 a fost deshumat și mutat în cimitirul din Chilia, în continuarea mormântului preotului C. Sbiera. La vechiul mormânt se vede și azi crucea, și sub ea este cavoul. Pentru merite deosebite, a fost decorat cu Crucea de Aur cu coroană. [Date diverse:] – în 23.01.1873, Episcopia Bucovinei s-a desprins de Mitropolia din Carlovitz și a fost ridicată la rangul de mitropolie, adăugându-i-se și Episcopia de Dalmația; – prin Decizia imperială din aceeași dată a fost numit mitropolit Eugen Hacman,

Pr. Mihai Constantinovici.
Sursa: Dr. Ștefania Ternoveanu,
cu care preotul se înrudea.

însă n-a fost instalat, căci a murit în Viena, (12.04.1873); – în 1871 s-a înființat Congresul Bisericesc al Episcopiei Bucovinei.

Presv[iter] Ioan Timingeriu: 1868–1870; cooperator.

Presv[iter] Dimitrie Vasilovici: 1871–1878; cooperator.

Presv[iter] Ioan Cercovschi: 1874–1876; cooperator.

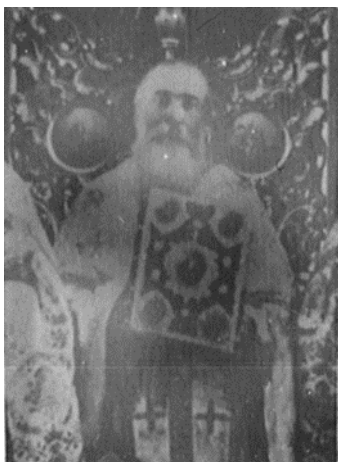
Arhipresv[iter] stavrofor Dionisie de Bejan: 1877–1884; paroh. Om cu mare trecere în lumea cultă. Purta și titlul nobiliar de „cavaler”. A fost și consilier consistorial în Cernăuți. În timpul lui a luat ființă Școala normală din Cernăuți (1878) și s-a construit casa parohială din Vatra Dornei (1878). Aceasta a fost demolată, în anul 1972, de către autoritățile locale, cu consimțământul preotului paroh Animpodist Mihuț, pentru a se face un spațiu verde. Sfinția Sa n-a făcut nicio întâmpinare, deși legile în vigoare îi dădeau tot dreptul.

Protopresv[iter] Roman Bărgăuan: 1879–1880; cooperator. A murit ca paroh și protopop la Bosanci.

Presv[iter] Vasile Prelipcean: 1881–1886; cooperator.

Protopresv[iter] Gheorghe Balmoș: 1885–1904; paroh. Din spusele bătrânilor reiese că a fost un om foarte bun și cu multă evlavie. A rămas de tânăr văduv, căci soția sa, Minodora (n. Zurcanu), a decedat în 1885, la vârsta de 35 de ani. Este înmormântată la Chilia. După 1904 se retrage, ca egumen, la Mănăstirea „Sf. Ioan” din Suceava, unde și moare. În timpul său, între 1899 și 1904, s-a construit linia ferată Câmpulung – Vatra Dornei.

Presv[iter] Dimitrie Georgescu: 1886–1908; cooperator. În perioadele 1898–1901 și 1904–1905 a funcționat și ca învățător. După anul 1908, se retrage ca paroh în comuna Tereblecea, unde și moare.

Pr. Gheorghe Balmoș

Pr. Dimitrie Georgescu

Presv[iter] Orest Bendeveschi: 1896–1905; cooperator. Între anii 1897 și 1900, a funcționat și ca învățător. După anul 1905, se mută ca paroh la Stulpicani,

unde rămâne până la sfârșitul vieții. El a înființat primul cor bisericesc în Vatra Dornei (1900), fiind bun cântăreț și bun violonist.

Pr. Orest Bendeveschi

Primul cor bisericesc din Vatra Dornei (1900)⁴.

Protopresv[iter] Constantin Sbiera: 1905–1923; paroh. [S-a] născut în 39.04.1844 și [a] decedat în 1923. A fost înmormântat în curtea bisericii de pe Runc, însă în anul 1974 a fost deshumat și mutat în cimitirul din Chilia, odată cu preotul Mihail Constantinovici. În 8.12.1907, preotul Constantin Sbiera a fost numit vicar pentru protopresviteria [parohia] Câmpulung Moldovenesc. Sfinția Sa a fost primul care a propus să se construiască o catedrală în locul bisericii vechi, din 1863 (vezi ședința Consiliului parohial din 12.06.1911). Hotărârea a fost aprobată de forurile superioare și la fața locului au sosit doi arhitecți și au făcut planul și devizul acestui locaș. Planul se aseamăna cu al Bisericii „Sf. Sofia” din Constantinopol. Terenul ales era tot pe Runc, însă bine amenajat, ca să se împlinescă cuvintele Sfintei Scripturi: „Pe această stâncă voi ridica biserica mea”. Nu s-a construit din cauza neînțelegerilor cu rutenii, care aveau sprijinul Vienei. În 21.10.1913, s-a făcut un nou memoriu, însă nici acesta nu a avut vreun rezultat.

Diverse date: – în 17.12.1907, târgul Vatra Dornei a fost ridicat la rangul de oraș; – în vara anului 1908 a fost o secetă foarte mare, iar în octombrie, [în] același an, a avut loc ninsoare și îngheț. Zăpada a ajuns la 1–3 m și în primăvară [au fost] inundații mari și multe vite au murit de foame; – în 31.05.1911, s-a început fundația Casei Vladimir, iar clădirea a fost terminată în 25 mai 1915. În Primul și al Doilea Război Mondial a fost folosită ca spital pentru răniți. După al Doilea Război Mondial, ea a fost folosită de Școala de gosp[odari] gr. II (1.09.1945 – 1.09.1947), apoi de Întreprinderea Minieră; – în 5 sept[embrie], ploi torențiale. Apa a ajuns la 1 m în jurul casei parohiale din Str. Chiliei, nr. 1. În prezent, această casă este demolată și în locul ei se află un spațiu verde cu flori.

⁴ De la stânga la dreapta, stând în picioare: Pintilie Irinar, Trifan Chiruță (fost conducător al Societății Cooperative „Prăvălia românească”), Neculai Țițaș, Simion Negrea (fost contabil), Ștefan Forfotă (fost primar); Maței Candrea, Ilarion Pindeli, Neculai Mustea și Constantin Moroșan; stând așezați: Pintilie Iugan (pictor de icoane bisericești), Ion Piticar (cantor bisericesc), pr. Orest Bendeveschi; Constantin Ionescu (cantor bisericesc), George Iugan (pălimar) și Ion Ursuț; stând jos: Trifan Ungureanu (fost factor poștal în Vatra Dornei) și Andrei Buzilă.

În timpul preotului Constantin Sbiera are loc divizarea Consistoriului Arhiepiscopesc în o parte ruteană, sub conducerea arhimandritului Artimon Manastyrski, și a doua parte română, în frunte cu arhimandritul Miron M. Călinescu. În iulie 1914, izbucnind primul Război Mondial, Mitropolia din Cernăuți s-a retras la Vatra Dornei.

Pr. Constantin Sbiera

Mormântul pr. Constantin Sbiera și al soției Maria, n. Iliuț.

Arhipresv[iter] mitrofor Ion Tomoiagă: 1908–1909; cooperator. A fost și consilier consistorial în Cernăuți.

Presv[iter] Emanuil Prelipcean: 1909–1922; cooperator. După anul 1922 s-a retras ca paroh la Straja, unde a și murit. În timpul lui, în Primul Război Mondial, germanii au ridicat aproape toate clopotele de la biserici.

Presv[iter] Adrian Lupăștean: 1910–1916; cooperator. A funcționat și ca învățător în Vatra Dornei, în anul școlar 1910/1911. În timpul Primului Război Mondial a devenit preot militar, ajungând până la gradul de maior (proto[i]ereu) în Cernăuți.

Pr. Adrian Lupăștean

Pr. Gheorghe Ignătescu

Presv[iter] Gheorghe Ignătescu: 1919–1927; cooperator. După anul 1927, a trecut ca paroh în comuna Ciudeiu.

Protopresv[iter] Cristofor Iliuț: 1924–1929; paroh. A fost și protopop al județului Câmpulung. A scris și o colecție de predici, dar este epuizată. În 2 oct[ombrie] 1929 a încetat din viață și a fost înmormântat în curtea bisericii de pe Runc. În 1974 a fost deshumat și dus la Piatra Neamț.

Diverse date: – în 1 noiembrie 1925 a luat ființă Patriarhia Română, conform hotărârii Sf. Sinod din 4.02.1925, iar ca patriarh a fost numit Miron Cristea.

Pr. Cristofor Iliuț

Pr. Mihai Totoescu

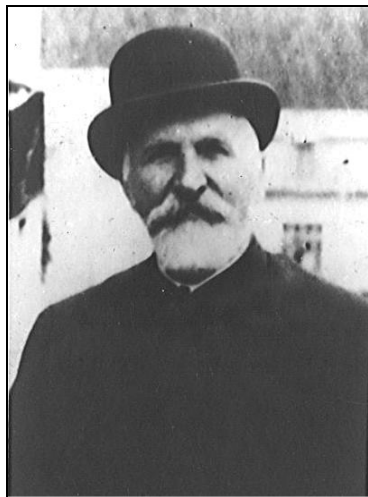
Pr. Vasile Lazarovici

Presv[iter] Mihai Totoescu: 1923–1941; cooperator. A fost un bun conducător de coruri și cunoștea bine violoncelul. A condus Societatea de Cântare „Dorna”. După cel de-al Doilea Război Mondial, prin concurs, a obținut un post în Cernăuți.

Presv[iter] Vasile Lazarovici: 1927–1936; cooperator. A murit în clinica din Cluj, suferind de o boală foarte grea. O mașină cu corpul neînsuflețit a trecut prin Vatra Dornei. În fața judecătoriei, mașina a oprit, iar judecătorul Orest Ternoveanu a ținut o cuvântare, arătându-i meritele și suferințele ce i-au fost cauzate de preotul paroh T[eodor] Petruc și primarul Petru Forfoță.

Arhipresv[iter] stavrofor Teodor Petruc: 1930–1941; paroh. A îndeplinit și funcția de consilier parohial și protopop al județului Câmpulung Moldovenesc. În timpul cât a condus, a consimțit să fie coborâtă biserica de pe Runc. N-a opus nicio rezistență și, dacă nu se cobora, aveam și azi biserică. Mutarea s-a făcut în 1939, iar în 1 sept[embrie] 1954 a ars.

[Diverse fapte:] – în 28 iunie 1940, după cedarea nordului Bucovinei, Mitropolia din Cernăuți se mută la Suceava, iar administrația Fondului bisericesc la Vatra Dornei; – în [?] Const[antin] Sandulovici este numit cantor bisericesc la V[atratra] Dornei.

Pr. Teodor Petruc

Pr. Valerian Olaru (n. 1909)

Presv[iter] Vasile Hojbotă: 1936–1937; cooperator.

Presv[iter] iconom stavrofor Valerian Olaru: 12.09.1937 – 1.07.1949, cooperator. A fost foarte atașat și iubit de popor, ceea ce l-a făcut ca în timpul refugiului celui de-al Doilea Război Mondial să nu părăsească localitatea, ci să rămână alături de credincioșii săi. După război, și anume în data de 1.09.1946, a înființat și condus, împreună cu Nicolae A. Popa, orfelinatul de copii de sub patronajul Apărării Patriotice, o instituție de binefacere. În calitate de director al acestui cămin, s-a interesat îndeaproape de micuții orfani de război, care erau lipsiți de mijloace materiale. Acum, aceștia își reamintesc cu toată recunoștința de Sfinția Sa. A activat foarte mult și în Societatea de Cântare „Dorna” și [în] Casa de Cultură orășenească din localitate. Are un cavou foarte frumos în cimitirul din Chilia. În prezent este parohul bisericii din Moroșeni, comuna Șaru Dornei.

Pr[eot] iconom stavrofor Dumitru Matei: 15.11.1941 – 12.01.1983; paroh. S-a născut în comuna Dărmănești, în 24 august 1908. Școala primară a frecventat-o în Dărmănești, liceul la Suceava și teologia la Cernăuți. După hirotonie, în 1934, a fost numit preot în comuna Ghica Vodă (1934–1937). De aici, s-a transferat ca predicator la catedrala din Suceava (1937–1941), apoi la Vatra Dornei (15.11.1941 – aprilie 1959), Câmpulung (aprilie – iunie 1959) și iar la Vatra Dornei (preot, între iulie 1959 – 28.01.1976; preot paroh, între 28.01.1976 și 1.04.1977; preot, între 1.04.1977 și 12.01.1983). A mai îndeplinit funcția de consilier administrativ referent la Mitropolia Bucovinei de Sud, cu sediul în Suceava, între 1945 și 1948, cea de protopop al județului Câmpulung, între 1943 și 1945, și cea de protopop al raionului Vatra Dornei, între 1948 și 1959.

Pe lângă studiile teologice făcute în țară, în perioada 1934–1935 a studiat și în Franța, la Facultatea de Teologie din Strasbourg. După al Doilea Război Mondial a activat și la Casa Orășenească de Cultură Vatra Dornei, ținând diferite conferințe cu caracter istoric. A colaborat la revista „Credința și cuvântul preoțesc”, precum și la „Revista Mitropoliei Moldovei și Sucevei” din Iași.

În anul 1947 a încercat, împreună cu credincioșii din Vatra Dornei, să obțină formele de aprobare pentru construirea unei catedrale în Vatra Dornei, dar, din lipsă de materiale și alt sprijin, fiind după război, nu s-a putut începe lucrarea. În anul 1957, s-a încercat din nou a se întocmi formele pentru obținerea aprobării de construcție a bisericii. În acest sens, s-au făcut sondaje în terenul unde a fost biserica veche, pe dâmbul de răsărit al Runcului, și s-au trimis probe de pământ la Institutul Politehnic din Iași, pentru a se constata dacă terenul poate rezista construcției. Din lipsă de materiale, nici de data aceasta nu s-a reușit începerea ei.

În 28 noiembrie 1976, adunarea generală a parohiei a hotărât să trimită o delegație la Mitropolia din Iași pentru a obține aprobarea construcției. Din delegație au făcut parte: preotul paroh Dimitrie Matei, Silvestru Șalvari și Petru Deac, care s-au deplasat la Iași, în ianuarie 1977. Mitropolitul Iustin Moisescu a aprobat construcția bisericii, iar dosarul a fost trimis la Suceava pentru obținerea autorizației de construcție. Până la data de azi (12.01.1983) n-a sosit nicio aprobare, iar terenul a fost dat în folosință pentru construirea de blocuri.

Dintre datele și situațiile mai importante, petrecute în timpul cât a condus biserica părintele paroh Dimitrie Matei, menționăm: – în 15 august 1947 a avut loc o reformă monetară (20 000 de lei vechi = 1 leu); – în 11 iunie 1948, toate bunurile Fondului bisericesc din Bucovina au fost naționalizate; – în 21 octombrie 1948, Biserica Greco-Catolică din Ardeal revine la Biserica Ortodoxă; – în 28 ianuarie 1952 are loc stabilizarea monetară (20 de lei stabilizați în 15 august 1947 = 1 leu); – în ziua de 26 martie 1977 a încetat din viață preafericitul părinte Iustinian Marina, patriarhul Bisericii Române. A fost înmormântat în Biserica „Radu Vodă” din București. El a fost al treilea patriarh al Bisericii Române, după Miron Cristea și Nicodim Munteanu, care au fost înmormântați în Biserica Patriarhiei (în 1 noiembrie 1925 a luat ființă Patriarhia Română).

Cutremurul din 4 martie 1977, orele 21 și 22 de minute

În centrul țării noastre, și anume în ținutul Vrancea, scoarța pământului este ultrasensibilă și, din cauza aceasta, au loc seisme cu diferite grade de intensitate. În decursul istoriei s-au înregistrat diferite cutremure, cum au fost cele din 1681, 1738, 1790, 1793, 1798, 1802, 1829, 1838, 1908, 1940 etc., însă asemănător cu cel din 4 martie 1977, orele 21 și 22 de minute, n-a mai fost niciunul. El a avut loc la o adâncime de 110 km și s-a simțit foarte puternic [atât] pe verticală, cât și pe orizontală, având intensitatea de 7,2 grade pe scara Richter. Viteza lui a fost de 8 500 m pe secundă, deci, în câteva clipe a străbătut distanța dintre Vrancea, Bacău, Iași, București, Timișoara etc.

Toate stațiile de pe glob, în număr de câteva mii, au reperat prăbușirea și dezastrul din țara noastră. Cutremurul, la apogeul lui, a durat aproape un minut, însă aparatele au înregistrat aproape 20 de minute cu o intensitate mai slabă. Au fost afectate foarte grav 9 județe, iar dintre orașe au suferit foarte mult București, Craiova, Ploiești și Zimnicea (Zimnicea 80% a fost distrusă).

Lumea a fost îngrozită. Mulți au crezut că s-a prăbușit vreun meteorit. S-a auzit vuietul pământului și urlatul prăbușirilor, care au fost însoțite de furtuni de praf și moloz. Oamenii se călcau în picioare la ieșirea din imobile, din teatre sau cinematografe, căci era întuneric. Au izbucnit incendii, s-au spart geamuri, s-au crăpat și surpat zidurile, crengile copacilor s-au rupt, clopotele bisericilor băteau, cârțițele au ieșit din pământ, șobolanii se suiau pe pereți, vitele mugeau, caii băteau din copite, găinile și-au părăsit cotețele, câinii urlau, oamenii fugeau buimăciți pe scări, în pijamale și halate, cu mâinile și picioarele însângerate din cauza cioburilor de sticlă. Unii au rămas sechestrați în lifturi, alții s-au aruncat de la etaje în gol, mulți au paralizat, iar unele femei au născut înainte de vreme. Acestea au fost doar o parte din tragedia groaznicului cutremur.

În timpul acesta, tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele țării noastre, se afla în drum spre patrie, venind dintr-o vizită pe care o făcuse în unele țări din Africa. De la bordul avionului a dat decretul prezidențial cu privirea instituirii stării de necesitate pe întreg teritoriul țării.

Școlile și universitățile au fost închise. După cutremur, a început lupta de refacere. Armata și sute de mii de cetățeni au muncit zi și noapte pentru înlăturarea dezastrului. Între ei se afla mereu tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele țării, care da mereu sfaturi și îndrumări în aceste momente de grea cumpănă. Din bugetul statului s-a alocat imediat suma de un miliard de lei pentru refacere, apoi s-a hotărât ca toți cetățenii, ale căror lucruri au fost nimicite, să primească apartamente dotate gratuit cu tot mobilierul, inclusiv aparate de radio, televizoare și câte un frigider. S-a mai hotărât ca să se dea gratuit câte două costume de haine la bărbați, iar la femei câte o rochie, pantofi, ciorapi, lenjerie de corp, lenjerie de pat, tacâmuri, vase de bucatărie și câte o mie de lei. S-a mai hotărât ca toți sinistrații să primească câte 10 zile de concediu, iar copiii orfani să fie luați de organele de stat și încadrați în cămine speciale.

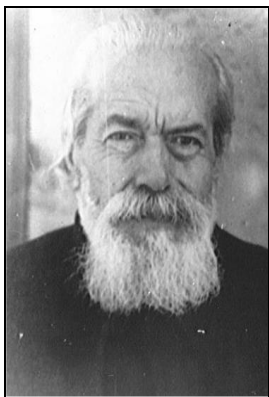
În ședința Marii Adunări Naționale a României din 26 martie 1977, tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele R.S.R., a adus la cunoștința deputaților că, în urma cutremurului, 1 570 de persoane au murit, 11 300 de cetățeni au fost accidentați, 32 900 de locuințe s-au prăbușit sau au fost grav avariate, zeci de mii de locuințe au mai suferit diferite avarii, 35 000 de familii au rămas fără adăpost și 763 de unități din sectorul industriei, construcțiilor și transporturilor au suferit avarii. Au fost avariate zeci de unități spitalicești, școli și internate, grădinițe, creșe de copii, așezăminte culturale, monumente istorice etc. după 187 de ore și 4 minute a fost scoasă de sub dărâmături profesoara Elena Enache, în vârstă de 58 de ani, și, după 11 zile (251 de ore), tânărul Sorin Crainic de 19 ani. Datele au fost provizorii, însă pagubele sunt cu mult mai mari. Ele sunt apreciate, până acum, la zece miliarde de lei, deci, întrec pagubele cauzate de inundațiile din 1970 și 1975.

Pentru ajutoare, s-a deschis la C.E.C. „Contul Omeniei 1977”. Până la data de 28.03.1977, în acest cont s-au depus 3 200 000 000 de lei. Din partea țărilor socialiste și a unor țări capitaliste, de asemenea, s-au primit însemnate ajutoare.

Ruinele, pe unde a trecut groaznicul cutremur, au devenit un „zid al plângerilor”. Zeci de mii de mame îngenuncheate plâng din zi până în noapte între cununi de flori, iar sute de mii de lumânări ard neconținut. Este o tragedie a secolului nemiîntâlnită pe bătrânul continent. Ea este asemănată cu explozia a zece bombe atomice.

În Vatra Dornei, cutremurul s-a simțit, însă n-a făcut ravagii – au murit, însă, foarte puține persoane, care pe atunci se aflau în București sau locuiau acolo.

Pr[teot] Alexandru Totoescu: martie 1944 – 21 sept[embrie] 1954; protoereu onorific. S-a născut în comuna Cuciurul Mic, județul Cernăuți, în data de 15.02.1879 și a decedat în 10.02.1955. A funcționat la următoarele parohii: Torăceni-Chiseliteni, Văslăuți, Toporăuți și Vatra Dornei. Din cauza războiului, în martie 1944 s-a refugiat la ginerele său, pr[teotul] Dumitru Matei, din Vatra Dornei, unde a și funcționat, din martie 1944 până în 21 sept[embrie] 1954. Este înmormântat în cimitirul din Chilia, unde are cavou.

Pr. Alexandru Totoescu
(15.02.1879 – 10.02.1955)

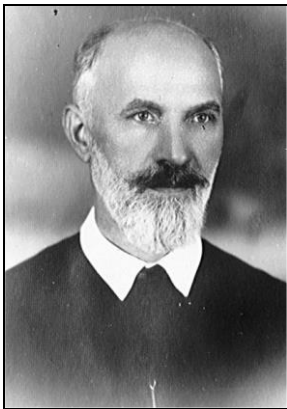

Cavoul pr. Alexandru Totoescu
din cimitirul din Chilia.

Pr[teot] iconom Ioan Suciu: 1945–1948. S-a născut în comuna Șcheia, județul Suceava, în 16.09.1887. Școala primară a frecventat-o în Șcheia (1895–1901), liceul la Suceava, Facultatea de Teologie la Cernăuți (1909–1913), licența a luat-o în 1914 și [a fost] hirotonit în martie 1918. A funcționat ca preot în Tișăuți (aprilie 1918), Pătrăuții de Jos pe Siret (mai 1918 – februarie 1920), Corcești (februarie 1920 – decembrie 1927, apoi iar în Pătrăuții de Jos pe Siret (ianuarie 1928 – octombrie 1942), cu întrerupere din cauza refugiului din iunie 1942. În acest timp a funcționat în comuna Neagra Șarului, din iunie 1940, până în iulie 1941, când se reîntoarce la postul său. Din noiembrie 1942 și până în martie 1944 a funcționat la spitalele și instituturile similare din Cernăuți. După refugiul din martie 1944, activează la parohia Circușov din Slatina. Aici, face serviciu și la spitalele

refugiate din Cernăuți la Slatina, până la finele anului 1944. Din luna august 1945, până la sfârșitul anului 1948, a funcționat ca preot paroh la biserica din Moroșeni (Șarul Dornei), Bucovina.

În tot timpul activității (1918–1967) a fost destul apreciat de autoritățile bisericești și populația pe care a păstorit-o. S-a îngrijit de buna funcționare a bisericilor și cimitirelor, pe care le-a reparat și îngrijit. A activat și ca președinte al comitetelor școlare, al unor cooperative agricole și cămine culturale, iar Consiliul comunei Pătrăuții de Jos l-au răsplătit, numindu-l membru de onoare. Pentru munca depusă, Mitropolia i-a trimis mai multe adrese de mulțumire și i-a oferit rangul bisericesc de iconom. Este înmormântat în curtea bisericii din Moroșeni (Șarul Dornei).

Pr. Ioan Suciu
(16.09.1887 – 1.01.1967)

Mormântul pr. Ioan Suciu din Moroșeni

Presviter iconom stavrofor Constantin Virlan: 1.07.1949 – ?. S-a născut în comuna Răcoasa, județul Vrancea. La vârsta de 14 ani a rămas orfan de ambii părinți, însă, cu sprijinul moral al învățătorului din comună și prin muncă neobosită, urmează studiile teologice și de la vârsta de 24 de ani este numit preot în orașul Carei, județul Satu Mare. A mai funcționat în comuna Răcoasa, Halmeu, Sighetu Marmăției și, începând cu 1 iulie 1949, la Vatra Dornei. A îndeplinit și funcția de catehet la un liceu, [la] școli primare, și [cea de] preot de garnizoană.

La începutul carierei în Carei a avut foarte mult de muncit, fiind singurul preot ortodox din acea localitate, în vreme ce la alte confesiuni (greco-catolici, catolici, protestanți) erau [câte] cinci preoți, care împreună cu intelectualii acestor confesiuni, puneau diverse piedici.

La Vatra Dornei, după ce Biserica Negrești trece de la greco-catolici la ortodocși, [el] a luptat pentru o reparație generală, de care [aceasta] avea nevoie (tencuit, zugrăvit etc.), iar la biserica din centru (fostă evanghelică) a supravegheat și [a] dat îndrumări cum să fie aranjate picturile.

În afară de munca profesională, a mai activat și pe teren social. A fost președintele de plasă al Asociației ASTRA, al Crucii Roșii, Liga Antirevizionistă, Asociația preoților democrați, ARLUS, Apărarea Patriotică, CARS (asociație

pentru ajutorarea înfomet[ărilor]). Pentru bunele rezultate, a fost foarte mult apreciat de Mitropolitul Moldovei și alte autorități bisericești superioare.

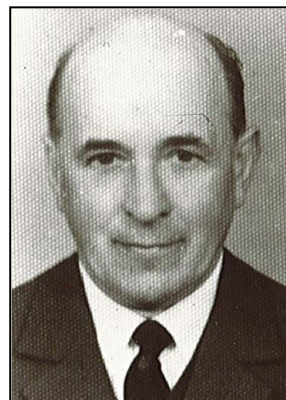
Pr. Constantin Vîrlan (1902- ?)

Cavoul pr. Constantin Vîrlan din Chilia,
Vatra Dornei.

Pr[eot] Ștefan Slăvoacă: aprilie 1959 – iulie 1959; paroh.

Pr[eot] diacon Vasile Dragu: 1.10.1956 – 1.06.1962. S-a născut în 1.06.1911 în comuna Dinăuți, plasa Noua Sulița, Basarabia. Școala primară a făcut-o în comuna natală, a frecventat Liceul „Aron Pumnul” din Cernăuți și Liceul „Regele Ferdinand” din Storojineț, iar bacalaureatul l-a luat în Cernăuți. După absolvirea liceului, s-a înscris la Facultatea de Drept, urmând, în paralel, și Facultatea de Teologie, tot la Cernăuți. După doi ani, se retrage de la Drept și rămâne numai la Teologie. După absolvirea acestei facultăți. Din cauza lipsei de locuri bisericești, a fost angajat în diferite funcții administrative. Din 1937 [a lucrat ca] funcționar la Tribunalul [din] Storojineț până în 1943, când a fost transferat, la cerere, la Camera de Muncă din Câmpulung Moldovenesc, în calitate de secretar, apoi de controlor și inspector, până în 1950, când a fost numit director al SovRom-ului de asigurări din Vatra Dornei până în 1953. După desființarea SovRom-urilor, a fost numit inspector la Asigurările de Stat ADAS – Vatra Dornei.

În 25 martie 1954, a fost hirotonit diacon la Mănăstirea Neamț, pe seama Bisericii „Sf. Nicolae” din Câmpulung Moldovenesc, unde a funcționat până la 1 octombrie 1956, fiind apoi transferat la biserica din Vatra Dornei. Aici a îndeplinit și funcția de secretar – contabil la protoierie, din 1.11.1959 și până la 1.06.1962, când a fost din nou transferat la Catedrala „Adormirea Maicii Domnului” din Câmpulung Moldovenesc. În 23 aprilie 1979, a doua zi de Paști, de Sf. Gheorghe, a fost hirotonit ca preot la Mănăstirea „Sf. Ioan” din Suceava, pe

seama Bisericii catedralei menționate mai sus, unde funcționează și azi (22.10.1979).

Părintele Vasile Dragu este un foarte bun cântăreț; a cântat în corul Mitropoliei din Cernăuți, apoi la Storojineț, Suceava, Câmpulung. A activat și în cadrul căminelor culturale din localitățile unde a funcționat. Pentru munca depusă în înfrumusețarea orașului Câmpulung, a primit distincția „Fruntaș în gospodăria orașului Câmpulung Moldovenesc”, iar autoritățile superioare bisericești i-au acordat calificativul „Foarte bine”.

Pr[eot] iconom stavrofor Animpodist Mihuță: mai 1959 – 28.01.1976. S-a născut în comuna Șcheia, județul Suceava. În luna mai 1959, vine ca preot în Vatra Dornei, fiind transferat din comuna Vama, județul Suceava. În această funcție a stat până în iunie 1959, când este numit paroh. Între timp, a mai ocupat și funcția de protopop al raionului Vatra Dornei. A fost un bun organizator de coruri bisericești. Datorită Sfinției Sale s-au strâns fondurile necesare și s-a zugrăvit biserica din centrul orașului (cea provenită de la evanghelici) și, tot aici, a introdus calorifer pentru încălzit. A fost un bun predicator și foarte atașat de popor, în special de copii și tineret.

A avut, însă, și multe lipsuri, căci n-a depus nicio muncă, timp de peste 16 ani, pentru construirea unei biserici proprii în localitate, știut fiind că Vatra Dornei este, poate, singurul oraș din țară care nu are un locaș propriu de închinăciune. A consimțit și cedat terenul bisericii de pe dâmbul de răsărit al Runcului, unde a fost construită biserica în 1863 și unde astăzi se vede clădirea Ocolului Silvic, precum și prelungirea acestui teren, înspre Solca, pentru a se construi blocuri de locuit. De asemenea, în 1972, și-a dat acordul pentru dărâmarea casei parohiale construite de dorneni în 1878, aflată în Str. Schitului, nr. 1. Aceste situații puteau fi evitate, dacă se opunea, căci era apărat de legile în vigoare.

A avut un sfârșit destul de tragic, deoarece a murit subit, din cauza unei come diabetice, în 28.01.1976. Este înmormântat la marginea cimitirului din Chilia, în fața capelei.

Pr. Animpodist Mihuță (1909–1976)

Mormântul pr. Animpodist Mihuță, din cimitirul din Chilia.

Alte date: în 16 iulie 1969, ora 15 și 45 de minute, ora Bucureștiului, de la Cape Kennedy din Statele Unite ale Americii, a fost lansată nava cosmică Apollo 11, având la bord astronautii Neil Armstrong, Edwin Aldrin și Michael Collins. Luni, 25 iulie 1969, orele 4 și 56 de minute, ora Bucureștiului, Neil Armstrong, după aterizare, reușește să pună piciorul pe lună. Este primul pământean care a făcut primii pași pe acest satelit. La 19 minute după el, coboară și Edwin Aldrin. Popasul pe lună a durat 21 de ore, 36 de minute și 41 de secunde, în care timp au recoltat 40 kg de roci lunare, care au fost predate laboratorului din Houston. Modulul ce i-a lansat pe lună, după terminarea cercetărilor, s-a înălțat și s-a cuplat cu nava-mamă Apollo 11, condusă de M. Collins, după care s-a îndreptat pe Terra. Amerizarea a avut loc joi, 24 iulie 1969, ora Bucureștiului, în Oceanul Pacific, la 1 500 km est de insula Hawaii. De aici au fost transferați cu elicopterul C66 pe portavionul Hornet, unde au fost salutați și felicitați de Richard Nixon, președintele S.U.A.⁵

Pr[ieot] iconom Gavril Cîrstean: preot (1.06.1976 – 1.04.1977); paroh (1.04.1977 – ?). S-a născut în 6 aprilie 1941, în comuna Gălănești, județul Suceava. Școala generală a terminat-o în satul natal, apoi, în anul 1960, se înscrie la Seminarul Teologic din Mănăstirea Neamț. În anul 1969, este declarat licențiat al Institutului Teologic Universitar București.

În anul 1967, se căsătorește cu Domnica Straton din comuna Pârteștii de Jos, județul Suceava. În anul 1968, este hirotonit preot, pe seama Parohiei Grivița, județul Botoșani. Acolo construiește o casă parohială, apoi, în 1969, se transferă la Parohia „Adormirea Maicii Domnului” din comuna Hudești, județul Botoșani, unde păstorește 7 ani. În 1 iunie 1976, se transferă la Parohia orașului Vatra Dornei în calitate de preot, iar începând cu 1 aprilie 1977 funcționează ca paroh.

Diverse date și realizări: – în 12 iunie 1977, Colegiul electoral Bisericesc l-a ales pe mitropolitul Iustin Moisescu ca arhiepiscop al Bucureștiului, mitropolit al Ungro-Vlahiei și patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, iar în ziua de 18 iunie 1977, i s-a înmănat Decretul Prezidențial semnat de Nicolae Ceaușescu, președintele țării, prin care este recunoscut în această funcție; – în ziua de 9 oct[ombrie] 1977, a avut loc instalarea Înalt Preasfințitului Teoctist ca arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei; – între 28 și 30 noiembrie

⁵ În manuscris (f. 565), în continuarea textului, autorul intenționa să pună o fotografie cu membrii Consiliului parohial din Vatra Dornei. Fotografia nu se regăsește, doar data ei (6 sept[embrie] 1970). Sunt trecuți în continuare membrii consiliului, pe care îi redăm aici: Țița Vasile a[I] lui Alexa din Roșu; Cozan Mihai a[I] lui Arsenie; Dumitru Gorețchi; Constantin Sandulovici (cantor); pr. Animpodist Mihuț (paroh); pr. Dimitrie Matei; Dragoș Popescu (cantor); Petru Barcău; Nicolae Maxim (Chilia); Ion Ivan (Roșu); Melenton Pațingă; Nicolae Chelsai; Melenton Cozan; Ion Tabarcea; Ștefan Simionescu; Sevastian Spînu (Popeni); Ștefan Popescu (Popeni); Filimon Roată (Miriște); Ion Dranca (Miriște); Cozan Mihai a[I] lui Silvestru (Argestru); Popescu Dumitru a[I] lui Mihai (Popeni); Cozan Constantin a[I] lui Arsenie; Ilie Buzilă (Roșu); Petru Deac (Argestru); Ilie Strugaru; Constantin Brașcan (Argestru); Grigorie Pindeli (Popeni); Simion Ursu (Argestru); Petru Sandu; Ioachim Todorean, Iacob Candra.

1979, Papa Ioan Paul al II-lea, de la Roma, a făcut o vizită patriarhului ecumenic Dimitrios I al Constantinopolului. Papa a fost primit în Biserica „Sf. Gheorghe” din Istanbul, unde a ascultat și o slujbă, fiind pentru prima dată, în timp de o mie de ani, când un papă ascultă o slujbă ortodoxă. Scopul vizitei papei a fost pentru a aranja ca cele două religii creștine – ortodoxă și catolică –, despărțite în anul 1054, să se unească.

26 octombrie 1980

Ziua de duminică, 26 oct[ombrie] 1980 (Sfântul Dumitru) este o zi foarte însemnată în viața poporului ortodox din Vatra Dornei. În această zi a fost resfințită biserica Negrești, ce are hramul Sf. Ilie, de Preasfințitul Adrian Botoșăneanu, episcop al Moldovei și Sucevei, înconjurat de un sobor de preoți. Eveniment asemănător n-a mai fost în localitate din anul 1864, când Eugen Hacman, episcop și mitropolit al Bucovinei a sfințit biserica veche ce se afla pe dâmbul de răsărit al Runcului. Biserica Negrești, până la data de 21 octombrie 1948, a servit ca locaș de închinăciune pentru credincioșii uniți, însă, de la această dată, împreună cu toate celelalte din țară, a trecut la ortodoxie.

Fiind cam ruinată, la stăruința preotului Gavril Cîrstean și a celorlalți doi preoți, Dumitru Matei și Constantin Vîrlan, precum și cu ajutorul credincioșilor, biserica Negrești a fost complet renovată. Acum este de o frumusețe rară, însă în această situație nu putea să rămână, adică îi trebuia harul convenit din partea Mitropoliei Iași.

Cu ocazia sfințirii, a fost o mare sărbătoare. Poporul, adunat într-un număr extrem de mare, a ascultat sfânta slujbă, desfășurată în aer liber, oficiată de Preasfinția Sa, episcopul Adrian Botoșăneanu, înconjurat de opt preoți, iar răspunsurile au fost date de corul bisericesc, condus și organizat de cantorul Const[antin] Sandulovici. După terminarea slujbei, părintele paroh Gavril Cîrstean a adus la cunoștința Preasfinției Sale și a poporului cum s-a executat această lucrare, evidențind[u-l] în mod special pe Savin Ungureanu, care a condus-o, și pe credincioasa Rahila Jujgă, urmând ca pe celelalte persoane să le amintească și să le mulțumească cu alt prilej.

În cuvântul său, Preasfinția Sa, episcopul Adrian Botoșăneanu, spune: „Am sfințit mai multe locașuri de închinăciune, însă o asemenea atmosferă ca în Vatra Dornei n-am întâlnit. Lume multă adunată, costume naționale alese, oameni frumoși și chipeși, ceea ce denotă că sunt urmași vrednici ai lui Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei!” [Preasfinția Sa] binecuvântează, apoi, întreaga mulțime și dă sfaturi arhieresti cum să se poarte poporul în familiile lor, cu semenii lor și cu autoritățile. Mulțumește, apoi, părintelui paroh Gavril Cîrstean, Savin Ungureanu, Rahila Jujgă și la toți ceilalți pentru munca depusă. Mulțumește, în mod deosebit, domnului Constantin Sandulovici pentru organizarea și conducerea corului, binecuvântându-l și dându-i o sărutare arhierescă.

Cu ocazia aceasta, Preasfinția Sa [îl] sfințește ca diacon pe călugărul ieromonah Toader Bartolomeu, de la Schitul Rarău, pe părintele Gavril Cîrstean îl

ridică la rangul de iconom, iar pe părintele Valerian Olaru, la cel de stavrofor. Urmează apoi o masă dată corului și cetățenilor, organizată de cantorul bisericesc Dragoș Popescu. Festivitatea s-a terminat la ora 14.00.

Pentru munca depusă la construirea bisericii din 1863, apoi pentru diverse reparații și alte servicii aduse locașurilor de închinăciune din Vatra Dornei, conducerea parohiei locale a dispus ca persoanele mai jos notate să fie trecute în rândul ctitorilor acestei parohii: pr[eot] paroh Ioan Chibici (1842–1866), pentru munca depusă la construirea bisericii din 1863, ce se afla pe dâmbul de răsărit al Runcului; pr[eot] paroh Constantin Sbiera (1905–1923), pentru munca depusă în vederea construirii unei catedrale în Vatra Dornei; pr[eot] paroh Dumitru Matei, pentru munca și demersurile făcute tot pentru a se construi o catedrală; pr[eot] paroh Gavril Cîrstean, pentru repararea bisericii Negrești și din centru; cantor bis[ericesc] C[onstan]tin Sandulovici, pentru organizarea și conducerea corului bis[ericesc]; învățător director Nicolae A. Popa, pentru culegerea materialului și facerea *Cărții de onoare* a parohiei locale.

Aspecte de la sfințirea bisericii de pe Negrești (26 octombrie 1980).

P.S. Adrian Botoșăneanu (stânga) și pr. paroh Gavril Cîrstean (dreapta).

Cantorul Constantin Sandulovici

[Diverse date]: – [în] 13 mai 1981, Papa Ioan Paul al II-lea a fost împușcat în Roma, de un turc. Glonțul i-a perforat intestinele, însă, după o operație care a durat cinci ore, acesta a fost sustras și operația a reușit. După atentat, Preafericitul părinte patriarh Iustin a adresat următoarea telegramă:

„Profund mișcat de tristul incident care a amenințat viața Sanctității Voastre, ne rugăm bunului Dumnezeu de a Vă restabili cât mai curând posibil, cu noi puteri de muncă, pentru ca, în deplină sănătate să continuați misiunea Sanctității Voastre în slujba Bisericii Romano-Catolice și pentru bună înțelegere între oamenii din lumea întreagă.

Cu dragoste creștinească în Hristos, Domnul nostru,
Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române”.

În 2 iunie 1981, papa a părăsit spitalul și s-a reîntors la Vatican. Pe criminal, papa l-a iertat, însă legile italiene nu l-au iertat, condamându-l la muncă silnică pe viață, iar în Turcia, unde a mai făcut diferite crime, a fost condamnat la moarte; – în 1.03.1981, Î. P. S. Mitropolitul Diodor de Hierapolis a fost instalat ca patriarh al Ierusalimului; – în 22 noiembrie 1981 a fost zugrăvită pe dinafară biserica din

centru; – în 25–26 noiembrie 1981, în București a avut loc Adunarea Cultelor din R. S. R. pentru Dezarmare și Pace. Au participat 200 de delegați din partea celor 14 culte din țară și 42 de invitați de peste hotare, reprezentând diferite biserici, organizații religioase și școli teologice. Preafericitul părinte Iustin Moisescu, patriarhul Bisericii Ortodoxe a vorbit despre „Dezarmare și pace în lumea ortodoxă”; – în 1 mai 1982, ziarul „Telegraful român” a publicat știrea că patriarhul Demetrios I al Constantinopolului a anunțat capii bisericilor ortodoxe că a hotărât convocarea celei de-a doua conferințe presinodale, între 3 și 12 septembrie 1982, la Chambesey – Geneva. Printre altele, se va discuta calendarul unic, cu privire mai ales la sărbătorirea la aceeași dată a Paștilor de către toți creștinii; în 15–26 iunie 1982, Preafericitul Patriarh Diodor al Ierusalimului și al întregii Palestine ne-a vizitat țara.

Bibliografie⁶

1. Arbore, Zamfir; Grigorovitz, Em., *Dicționarul geografic al Basarabiei și Bucovinei*, ediție anastatică, Iași, Editura Tipografică Moldova, 2011.
2. Balan T[eodor], *Din istoricul Câmpulungului Moldovenesc*, București, [Editura Științifică], 1960.
3. Giurescu, C. C., *Istoria Românilor*, vol. II, partea II, ediția a III-a.
4. E[?], Iraclie, E[?] Vasile, *Biserica și împărăția lui Dumnezeu*, Editura Mănăstirii Hîrbovăț – Orhei, 1935.
5. Lazurcă M. Ion, *Din istoria bisericească a Moldovei de nord-vest cu Episcopia Rădăuțiului 400 – 1950* (manuscris, 1963).
6. Pretorian Marin, *Mănăstiri și schituri [din Mitropolia Olteniei]*, Craiova, Editura Sfintei Mitropolii a Olteniei, 1942.
7. Trifa Iosif, *Pe urmele Mântuitorului*, Institutul de Arte Grafice „Dacia Traiană”, Sibiu, 1928.
8. Biblioteca Academiei Române ([dosar] nr. 5093).
9. Serviciul Național al Arhivelor Naționale Suceava, *Registrul de procese verbale din anii 1866–1872, Procesul verbal nr. 185*, inv. nr. 1.
10. *Diptihul Parohiei Vatra Dornei*.

⁶ În afară de bibliografia consultată, pe ultima filă a manuscrisului, nenumărată, sunt notate numele a „Diverși bătrâni” din Vatra Dornei, despre care autorul intenționa, probabil, să scrie în continuare: Teofil Biz[?] – născut în 1878, Luchian Lupescu – născut în 1886, David Abramovici a[l] lui Wolf Moses și „diverși neoproteștanți” (n.n. – Șt. M. U.).